

at Kommunen eller de Selskaber, som der er Tale om skulle tage Sagen op, vilde skabe en Konkurrence med de private Huseiere, som vilde være ødelæggende for disse, og at navnlig i Løder som disse, da saa mange Leiligheder staa ledige, mange Huseiere og Haandværkere, som have Prioriteter i disse Eiendomme, vilde blive ødelagte. Den anden Anse er den, at det var ubilligt overfor Arbejderne selv, det var ikke stemmende med Arbejdernes Interesser, om man nedrev de Boliger i Byens Centrum, hvor de for en stor Del ere nødsagede til at bo paa Grund af deres Erhverv, og maasse som Erstatning vilde opføre Boliger i en Udkant af Byen, hvor mange af dem ikke kunne bo. Disse Anser forekommer mig at have for stor Betydning til, at de her, hvor Sagen er til anden Behandling, kunne forbigaa med Tavsshed, og jeg vil da sige, at ogsaa jeg vilde finde det meget forkasteligt, hvis en Omregulering, som den her er foreslaet, skulde føre til, at en stor Mængde Arbejderboliger i Byens Midte forsvandt, og at man opførte andre i Udkanten af Byen eller endog udenfor Byen. Der er, som det ogsaa blev fremhævet i Efteraaret ved anden Behandling her i Folkethinget, en stor Del Arbejdere, der for deres Erhvervs Skyld maa bo i Nærheden af Arbejdsstedet. Det ærede Medlem for Kjøbenhavns 5te Valgfreds (P. Holm) nævnte som Exempel Stomagere og Skrædere; der er mange andre Arbejdere, om hvilke det Samme kan siges. Det er endvidere en bekendt Sag, at Arbejderne, som deres Stilling nu en Gang er, ikke vel kunne undvære det Bidrag, som Hustruens og Børnenes Erhverv maa yde til Husholdningen, og at Hustruens og Børnenes Erhverv, som i Almindelighed bestaar i at gaa velslaaende Familier til Haande i Husholdningen, gaa Vrinder, besørge Vask og Slikt, er temmelig stærkt betinget af, at de Bedkommende bo nogenlunde i Midten af Byen. Men det forekommer mig rigtigt nok slet ikke, at selv en vidtgaende Benyttelse af dette Forslag vilde behøve at medføre den Konsekvens, at Arbejderboligerne forsvandt fra Byens Midte.

Det maa ikke overses, at de Planer, hvorefter man hidtil de fleste Steder i Berden, ogsaa her i Kjøbenhavn, har opført Arbejderboliger, lide af en praktisk Slavank; jeg erkjender fuldt ud de store og fortjenstlige Bestræbelser, der ere udførelse her i Byen af forskellige private Selskaber med Hensyn til at skaffe Arbejderne bedre Boliger, men jeg tror, at der er Plads for et og vel nok for flere Selskaber, som ville arbejde paa en noget anden Grundvold, for hvilke det staa

klart, at vi i en uoverstuelig Fremtid ikke kunne komme bort fra Kasernebygning, og at, om det end vilde have sine meget store Fordele, om man kunde skaffe Arbejderbefolkningen Boliger, hvor Luften er frisk, hvor der kan være en lille Have, og hvor der er sørget for, at hver Familie mulig kan komme til at eie sit eget Hus, er dette foreløbig under de nuværende Vonningsforhold saa godt som uigjennemførligt. Naar man vil bygge saadanne Boliger saa gode, som de kunne ønskes, blive Leilighederne dyre, for dyre til, at de, til hvis Bedste Boligerne ere opførte, kunne bo der. Derfor behøvs disse Boliger ogsaa af Folk, som det vel kan være overordentlig fortjensfuldt at skaffe gode Boliger, men som ikke høre til den egentlige Arbejderstand eller i alt Fald staa paa Grændsen. Jeg tror, at vi ville gjøre vel i at gaa frem efter det samme Princip, som man i stort Omfang har fulgt i London, nemlig at bibeholde Kasernebygning. Da det er givet, at en saa stor Del af Arbejderne maa bo i Midten af Byen, og da det er givet, at, hvis vi ikke der skaffe dem sunde og hensigtsmæssige Boliger, ville de klumpe sig sammen i langt større Antal, end det er godt af Sundheds- og andre Hensyn, i de Boliger, der ere i Byens Midte, gjør man vel i at bygge saadanne store Bygninger, der ere opførte efter hygieiniske Hensyn, praktisk og vel indrettede, og hvor der paa et forholdsvis lille Flademaal kan rummes saa mange Familier, at Foretagendet nogenlunde kan bære sig økonomisk set. Thi at tænke sig Arbejderboliger opførte i en stor By, byggede paa Velgjørenhedsprincippet, gaar ikke an. Arbejderboliger ville kun have en Fremtid for sig, naar de nogenlunde kunne bære sig økonomisk. De Mænd, der stille sig i Spidien for saadanne Foretagender, maa naturligvis ikke fordrø Mere end 4 pCt. af deres Penge, men naar kun en saadan Rente forlanges, bør Foretagendet iøvrigt kunne bære sig. Man har i denne Retning gjort en Del praktiske Forsøg i London, og jeg har selv haft Leilighed til at undersøge disse Bygninger og til personlig at overbevise mig om, at de Leiligheder, man har indrettet der, i Beachbodybygningerne f. Ex. ere saaledes bestafne, at det kun er meget sjældent, at Arbejderfamilier i Kjøbenhavn have den Lykke at bo i Bygninger, hvor de hygieiniske og alle andre berettigede Hensyn ere saa fuldkomment varetagne, og enhver af disse Bygninger har vel at mærke kunnet forrente sig. Der findes en stor Del Byggelskaber i London, der have opført saadanne store Kaserne i Firkant med en stor aaben Plads